

DE DOOD VAN VIVEK OJI

AKWAEKE EMEZI

De dood van Vivek Oji

Uit het Engels vertaald door Adiëlle Westercappel

Uitgeverij Podium
Amsterdam

Oorspronkelijke titel *The Death of Vivek Oji*

Oorspronkelijke uitgever Riverhead Books

© 2020 Akwaeke Emezi

© 2022 Nederlandse vertaling Adiëlle Westercappel/Uitgeverij Podium

Omslagontwerp bij Barbara

Foto auteur Akwaeke Emezi

Zetwerk Michiel Niesen

ISBN 978 94 6381 160 6

www.uitgeverijpodium.nl

Voor Franca, mijn eerste en beste
verhalenvertellende vriendin.
Waag het niet Kurts achternaam te vergeten.
Ik hou zoveel van je.
Leef in vrijheid.

1.

De markt brandde af op de dag dat Vivek Oji stierf.

2.

Als dit verhaal een stapel foto's was, van die oude met ronde hoekjes die worden bewaard in fotoboeken en die je door heel het land kunt vinden op bijzettafeltjes met van die witte gehaakte kleedjes erop, dan zou het beginnen met Viveks vader, Chika. Op het eerste kiekje zou je hem in de bus zien zitten, onderweg naar zijn moeder. Je zou zien hoe hij zijn arm uit het raam liet bungelen, dat hij de wind op zijn gezicht voelde en dat het briesje zijn glimlach binnenwaaide.

Chika was twintig jaar oud en net zo lang als zijn moeder: één meter tachtig aan rode huid, met haar in de kleur van zonovergoten klei en tanden als gepolijst ivoor. De vrouwen in de bus zaten hem duidelijk zichtbaar aan te staren terwijl zijn witte shirt als een wolk opbolde in zijn nek; ze glimlachten en fluis-terden onderling omdat hij prachtig was. Hij had een schoonheid die voor altijd had moeten bestaan, gelaatstrekken die hij aan Vivek had doorgegeven – de tanden, een gladde huid, de amandelvormige ogen – en die met Vivek waren gestorven.

Op de volgende foto van de stapel zou je Chika's moeder zien, Ahunna; toen haar zoon aan kwam lopen, zat ze op haar veranda met een schaal udara's naast zich. Ahunna's omslagdoek was om haar middel geknoopt, haar borsten waren ontbloot en haar huid was nog roder dan die van Chika, dieper en ouder, als aardewerk dat op hoge temperatuur was gebakken.

Ze had fijne rimpeltjes rond haar ogen en haar dat in cornrows strak op haar huid was gevlochten; haar linkervoet lag gezwachteld op een krukje.

‘Mama! Gini mere?!’ riep Chika uit toen hij haar zag en hij liep als een speer de treden van de veranda op. ‘Is alles goed met u? Waarom heeft u niemand gestuurd om me te halen?’

‘Het was niet nodig om je lastig te vallen,’ antwoordde Ahunna en ze spleet een udara open om het vruchtvlees eruit te zuigen. Om hen heen strekte het weidse terrein van haar compound zich uit, land dat al lang in hun familie was: het aardse nalatenschap dat ze nu al een paar jaar, sinds het overlijden van Chika’s vader, in haar bezit had weten te houden.

‘Ik ben op een tak gaan staan terwijl ik over het erf liep,’ legde ze uit toen haar zoon naast haar kwam zitten. ‘Mary heeft me naar het ziekenhuis gebracht. Alles is goed nu.’ Ze spuwde de udarazaden uit alsof ze met haar mond kleine, zwarte kogels afvuurde.

Mary was de vrouw van zijn broer Ekene, een volle en zacht-aardige meid met wangen als wolkjes. Een paar maanden geleden waren ze getrouwd en had Chika toegekeken hoe Mary naar het altaar was gezwefd, haar lichaam gehuld in witte kant en met een sluier die haar mooie mond aan het zicht onttrok. Vastberaden en fier had Ekene aan het eind van het gangpad op haar staan wachten, zijn huid glom als natte leem en stak sterk af tegen zijn pikzwarte pak. Nog nooit eerder had Chika zijn broer zo teder gezien, met zijn trillende lange vingers en de liefde en trots die in zijn ogen gloeiden. Mary moest haar hoofd een beetje kantelen om Ekene aan te kunnen kijken toen ze hun geloften uitspraken – de mannen in hun familie waren allemaal lang – en terwijl zijn broer de tule optilde en zijn vrouw kustte, had Chika gekeken naar de kromming van haar

hals en haar blozende gezicht. Na de bruiloft had Ekene besloten om van het dorp naar de stad te verhuizen, naar het bruisende en rumoerige Owerri, en daarom woonde Mary tijdelijk bij Ahunna in huis terwijl Ekene hun nieuwe leven daar op poten zette. Vanaf de veranda keek Chika tersluiks naar Mary, die de zee aan hibiscussen in de tuin water gaf. Haar haren zaten in een slordig knotje boven op haar hoofd en ze droeg een wijdzittende katoenen jurk met een vervaagd bloemenmotief. Ze zag eruit als thuis, iets waar hij in verzeild kon raken, dwarrelend langs haar borsten en heupen en billen.

Zijn moeder keek hem fronsend aan, alsof ze zijn gedachten kon lezen. ‘Hou jezelf een beetje in,’ waarschuwde ze hem. ‘Dat is de vrouw van je broer.’

Chika’s gezicht liep rood aan. ‘Ik weet niet waar u het over heeft, mama.’

Zonder ook maar met haar ogen te knippen vervolgde Ahunna: ‘Zoek jij maar een vrouw voor jezelf, waag het niet om onder dit dak wahala te veroorzaken met dit meisje. Het duurt niet lang meer voor je broer haar komt ophalen.’

Chika stak zijn hand uit en pakte de hare vast. ‘Ik ga heus niks veroorzaken, mama.’ Ze snoof spottend, maar trok haar hand niet weg. En zo zaten ze daar, nog zo’n foto, terwijl de avond over de veranda en door de lucht trok en er langzaam maar zeker iets in Chika begon op te borrelen, iets dat heet achter in zijn keel klopte. Dit was vóór Vivek, vóór de brand, en voordat Chika erachter kwam hoe zwaar het was om met de botten van zijn zoon zijn eigen graf te graven.

Toen Ahunna’s wond was genezen, bleef er aan de binnenkant van haar voet een litteken achter; een donkerbruine vlek, in de vorm van een verlepte zeester. Haar zoon Ekene kwam langs

om zijn vrouw op te halen zodat ze samen in hun nieuwe huis in Owerri konden gaan wonen. Chika bezocht hen in hun witte bungalow, waar boompjes met felle, oranjebloed bloemen bij de poort groeiden en guavebomen in een rij langs het hek stonden. Dit zouden de vrolijke foto's zijn: Mary die in haar keuken staat te lachen, Mary die een weave in haar haren vlecht, en uit volle borst in haar kerkkoor staat te zingen, Mary en Chika die in de keuken staan te ginnegappen terwijl zij kookt. Ekene had geen geduld voor praatgrage vrouwen en was geen jaloers type, dus hij vond het niet erg dat zijn broertje en zijn vrouw het zo goed met elkaar konden vinden.

Maar ondertussen werd het ding dat in Chika's borst opborrelde alleen maar vuriger als hij bij Mary in de buurt was. Het zong en het pruttelde en het schroeide hem waar niemand het kon zien. Tegen zijn familie grapte hij dat hij het gewoon fijn vond om in een huis te zijn waar ook een vrouw was, in plaats van maar in zijn eentje in zijn lege vrijgezellenflat te zitten. En Mary geloofde hem, totdat hij op een middag achter haar kwam staan toen ze stond te koken en zijn lippen haar nek vonden. Ze draaide zich vliegensvlug om en sloeg hem met de houten lepel die ze gebruikte om garri te maken.

'Ben je helemaal *gek* geworden?' gilte ze. Spetters hete garri vlogen van de lepel af tegen zijn onderarmen die hij had opgestoken om zich te beschermen tegen haar klappen. 'Wat denk je wel niet?'

'Sorry! Sorry!' Hij liet zich op zijn knieën vallen en boog voorover met zijn armen over zijn hoofd geslagen. 'Nee, biko, alsjeblieft. Mary, hou op! Ik zal het niet weer doen, ik zweer het!'

Ze hield even in en ademde zwaar, op haar gezicht lag een verwarde en gekwelde uitdrukking.

'Wat is jouw probleem, ehn? Waarom moet je nu alles gaan

verpesten? Ekene en ik zijn gelukkig samen, hoor je me? We zijn gelukkig.’

‘Weet ik, weet ik.’ Met zijn handen nog steeds in de lucht kwam Chika langzaam omhoog en hij keek haar in de ogen. ‘Weet ik. Ik wil niks verpesten. Vergeef het me, alsjeblieft.’

Mary schudde haar hoofd. ‘Je kunt hier niet over de vloer blijven komen als dit is wat je wil.’ Chika wilde zijn hand naar haar uitsteken, maar ze hield de lepel nog altijd stevig vast.

‘Weet ik,’ zei hij nog eens met zachte stem.

‘Ik meen het,’ zei ze. ‘Kom niet met deze kul bij me aanzetten.’

Chika keek naar de tranen die in haar ogen stonden en liet zijn armen langs zijn lichaam vallen.

‘Ik hoor wat je zegt. Ik zweer het, vanaf nu ben je alleen nog maar mijn zus.’ Hij pakte zijn autosleutels en voelde dat ze hem nauwlettend in de gaten hield. ‘Ik ga ervandoor. Ik zie je volgende week weer. Laten we vandaag alsjeblieft gewoon vergeten, oké?’

Mary zei niets en keek alleen maar toe hoe hij vertrok, haar vingers die de lepel vastklemden ontspanden pas weer toen hij de deur achter zich had dichtgetrokken.

De maanden daarna bleef Chika weg uit Owerri. Hij ging als accountant voor een glasfabriek werken in Ngwa, het marktstadje waar hij naartoe was verhuisd toen hij wegging uit zijn dorp. De bedrijfsarts daar was dokter Khatri, een bleke Indiase man met grijze plukken haar op zijn slapen. Soms nam dokter Khatri zijn nichtje Kavita mee naar het werk om hem te helpen met de administratie. De eerste keer dat Chika haar zag, was hij op consult omdat hij erg moest hoesten; Kavita had bij de receptie gezeten met allerlei dossiers voor zich uitgespreid, waar ze fronsend doorheen bladerde. Ze was een kleine vrouw met

een donkerbruine huid en een dikke zwarte vlecht die tot voorbij haar middel kwam. Die ochtend droeg ze een oranje katoenen jurk waarin ze eruitzag als een brandende zonsondergang en onmiddellijk wist Chika dat hij zijn verhaal zou eindigen met haar, dat hij zou verdrinken in haar grote, sprankelende ogen en dat het de perfecte manier zou zijn om het leven te laten. Er was niets dat in hem opborrelde, alleen maar een luid en duidelijk uitademen; gewichtige vrede die zijn hart omsloot. Kavita keek op en glimlachte naar hem, en op de een of andere manier vond Chika de moed om haar mee uit lunchen te vragen. Het verbaasde hen allebei toen ze ja zei, net zoals ze werden overvallen door de affectie die in de weken erna tussen hen opbloeide.

Toen duidelijk werd hoe serieus hun verkering werd, nodigde de dokter Chika uit bij hem thuis, waar Kavita hun thee en schaaltes murukku serveerde. Haar polsen waren delicaat en haar donkere haar liep als een waterval over haar schouders naar beneden. Dokter Khatri vertelde Chika dat Kavita onder zijn zorg was komen te vallen toen haar ouders overleden. Uiteindelijk was ze vanuit India met hem meegekomen naar Nigeria. ‘In Delhi hadden we... familieproblemen,’ zei hij. ‘Vanwege haar vaders kaste. Het was beter om ergens anders een frisse start te maken.’ Chika knikte. Dat was dezelfde reden dat hij niet in hetzelfde dorp woonde als de rest van zijn familie. Een frisse start was iets goeds, door zo’n afscheiding kon je echt tot jezelf komen, kon je leren wie jij was zonder al die anderen.

Foto: het jonge stel in de achtertuin, na het avondeten. Ze lopen langs de kale rozenstruiken en Kavita strijkt zachtjes met haar vingers over de takken.

‘Ik kan niet wachten tot ze gaan bloeien,’ zei ze. ‘Toen we nog in Delhi woonden, haatte ik de geur van rozen, maar mijn oom

is er verzet op en nu doen ze me gek genoeg aan thuis denken.’

Foto: Chika's hand op de hare, gekartelde bladeren geplet onder hun handpalmen, een voorzichtige kus waar hun ademhalingen zich met elkaar verstrengelden.

Na die dag ging Chika terug naar het dorp om zijn moeder over Kavita te vertellen. ‘Ik wil dat u haar ontmoet,’ zei hij terwijl hij haar blik vermeed. Ahunna keek naar hem, naar zijn hangende schouders en hoe hij steeds zijn handen uit zijn zakken haalde en ze er dan weer terug in stak. Kinderen veranderen ook nooit, dacht ze, maakt niet uit hoeveel ouder ze worden.

‘Neem het meisje maar mee hiernaartoe,’ zei Ahunna. ‘Nsogbu adighi.’ Op haar krukje ging ze weer verder met yams pellen; de knollen deed ze in een kom die aan haar voeten stond en de schillen gooide ze in de achtertuin voor haar geiten. Chika stond boven haar, zijn mondhoeken trokken omhoog in een verdwaasde glimlach.

‘Ja, ma,’ zei hij uiteindelijk. ‘Daalu.’

Toen pas voelde hij zich er klaar voor om naar Owerri te gaan en het nieuws met Mary en Ekene te delen, nu hij met een schoon geweten hun huis kon betreden. Mary en hij hadden nooit meer gesproken over het voorval, dat moment van misplaatst verlangen in een broeierige keuken.

Drie maanden later vroeg Chika in de rozentuin van Kavita's oom of ze met hem wilde trouwen. De takken stonden vol met roze en rode bloei en de lucht zinderde van alle geuren. Kavita glimlachte en knipperde de tranen die in haar ogen opwelden weg. Ze gooide haar armen om Chika heen en gaf hem met een kus haar jawoord. Een paar dagen daarna begonnen de families te ruziën over de bruidsschat. Chika probeerde aan dokter Khatri uit te leggen dat de familie van de bruidegom de bruids-

prijs diende te voldoen, maar dat idee stond de oude arts totaal niet aan. ‘We hebben Kavita’s bruidsschat helemaal uit India meegenomen! Het is haar erfenis. Ik kan haar niet zomaar afstaan alsof ze ons niks waard is!’

‘En ik kan geen bruidsschat aannemen van de vader van mijn vrouw!’

Bij het horen van dat woord, *vader*, kreeg dokter Khatri tranen in zijn ogen en stakte hun gekibbel even. ‘Ze is echt als een dochter voor me,’ zei hij met hese stem.

Ahunna rolde met haar ogen en kwam tussenbeide. ‘Jullie mannen schreeuwen ook maar al te graag, hè. Streep de twee bruidsschatten gewoon tegen elkaar weg, dan hoeft niemand wat te betalen.’ Dokter Khatri nam een hap lucht om er wat tegen in te brengen, maar ze hield haar hand omhoog. ‘Houd Kavita’s bruidsschat maar voor haar kinderen. Ik wil hier geen kwaad woord meer over horen.’

Dus daar bleef het bij. Kavita’s bruidsschat bestond uit een kleine verzameling gouden sieraden die haar moeder had meegekregen toen zij trouwde, steeds doorgegeven aan de vrouwen die haar voorgingen.

Foto: Chika met Kavita in hun slaapkamer, pasgetrouwd, zijn handen stromen over van de zware kettingen en armbanden. ‘Ik weet niet eens wat ik moet zeggen. Het lijkt wel zo’n schat waarover je leest in boeken.’

Kavita pakte ze van hem over en deed ze terug in hun kistje. ‘Voor onze kinderen,’ herinnerde ze hem, niet wetende dat er maar één zou komen. ‘Laten we gewoon doen alsof dit niet bestaat.’

Het grootste deel van de sieraden bleef de komende twee decennia in het kistje zitten, genesteld in het rode fluweel; edelstenen en gouden manchetknopen glinsterend in het duister.

Heel soms kwam het voor dat Chika en Kavita iets moesten verkopen, wanneer ze het zwaar hadden, maar het meeste hielden ze in hun bezit. Hun plan was om daarmee hun zoon Vivek naar Amerika te sturen. Maar toen de sieraden uiteindelijk uit hun kistje werden getild, was Vivek degene die dat deed.

Foto: de jongen, in blote bast, hangt de kettingen om zijn nek en drapeert ze over zijn zilveren halssnoer, klemt gouden oorbellen aan zijn oren, laat zijn lange haar over zijn schouders vallen. Hij ziet eruit als een bruid, halfnaakt, gedeeltelijk ontkleed.

Er staat nu nóg een jongen op de foto. Zijn naam is Osita. Hij is net zo lang als Vivek, maar met bredere schouders en een huid zo donker als leem. Het is de zoon van Ekene, uit Mary ontsproten, en zijn ogen zijn smal, zijn lippen ongelofelijk vol. Op deze foto lijkt Osita's gezicht uit steen gehouwen, donker uit verontusting. Hij staat met gekruiste armen en zijn kaken op elkaar geklemd door iets waarvan hij nog geen weet kan hebben.

Vivek lacht naar zijn neef en de gouden bedeltjes bungelen tegen zijn wenkbrauwen. 'Bhai,' zegt hij met een stem die rinkelt als belletjes. 'Hoe zie ik eruit?'

Veel later zou Osita wensen dat hij Vivek toen de waarheid had verteld, dat hij zo prachtig was dat de rest erbij verbleekte en dat hij Osita hard maakte van verlangen. In plaats daarvan snauwde hij: 'Doe af.' Zijn keel voelde droog. 'Leg terug, straks betrappen ze ons nog.'

Vivek negeerde hem en draaide een rondje. Zijn gezicht straalde zoveel licht uit dat het pijn deed aan Osita's ogen.

'Ik zou er alles aan doen,' zei hij na Viveks begrafenis. 'Ik zou alles geven om hem nog één keer zo te zien, levend, en gehuld in weelde.'

De markt die afbrandde bevond zich net na de tweede rotonde wanneer je van de Chief Michael Road kwam, voorbij de verlaten kantoorgebouwen en het kruispunt met de vulkaniseerder, die korte man met het litteken dat zijn rechterwang splitste. Zijn naam was Ebenezer en hij werkte al sinds mensenheugenis op die kruising. Kavita ging altijd met hun gezinsauto bij hem langs als de banden een opknapbeurt konden gebruiken. Het was een zilvergrijze Peugeot 504; Chika had die na jaren werken in de glasfabriek gekocht als vervanging voor het stuk schroot waar hij tot dan toe in had rondgereden. Als kind legde Vivek zijn kleine hand tegen het hete metaal van de auto en hij balanceerde daarbij op zijn ene voet en dan weer op de andere, terwijl hij toekeek hoe Ebenezer aan het werk was. Het litteken prikte dik op Ebenezers huid, een glimmend rood dat aan zijn bruine gezicht leek te willen ontsnappen. Wanneer hij naar Vivek glimlachte verzette het litteken zich tegen het rimpelen van zijn huid en ging slechts een van zijn mondhoeken echt omhoog.

‘Kleine oga,’ plaagde hij altijd, terwijl hij met zijn handen metalen moersleutels en slangen hanteerde en de banden op spanning bracht. Vivek giechelde dan, om vervolgens zijn gezicht achter Kavita’s rok te verstoppen. Toen was hij nog jong, levend. Als Kavita haar arm liet bungelen, kon ze met haar palm de welving van zijn jongensschedel omvatten, het zachte haar en de warme huid daaronder, de botstructuur die hem vormde tot wie hij was. Jaren later, toen ze zijn uitgestrekte lichaam op de veranda voor hun huis vond, bedekt met vier meter akwete-stof met een rood-zwart patroon dat ze nooit meer zou vergeten, was de achterkant van zijn schedel verbrijzeld en raakte haar deurmat doorweekt. Toch tilde ze zijn hoofd op om haar wang tegen de zijne te drukken en gilde ze. Zijn haar viel over haar armen, nat en lang en dik, en ze huilde.

‘Beta!’ schreeuwde ze en haar stem sneed door de lucht. ‘Word wakker, beta!’

Een van Viveks voeten lag opzijgedraaid naast een gevallen bloempot, de aarde lag rond zijn enkel verspreid. In de lucht hing de geur van rook. Hij had geen schoenen aan, daarom was het litteken aan de binnenkant van zijn linkervoet zichtbaar: een donkerbruine verlepte zeester.

Op de dag dat Vivek werd geboren, hield Chika de baby in zijn armen en staarde hij naar dat litteken. Hij had het eerder gezien, Kavita maakte altijd een opmerking over die vorm wanneer ze Ahunna’s voeten masseerde. Kavita had al zo lang geen moeder gehad dat haar liefde voor Ahunna voelbaar was, doordrongen van een kinderlijke affectie, duizenden aanrakingen. Ze zaten samen, lazen samen, liepen samen over het erf, en Ahunna was dankbaar dat ze twee zonen op de wereld had gezet en daardoor ook nog eens twee dochters had gekregen. Toen Osita was geboren, het kind van Ekene en Mary, huilde Ahunna boven zijn gezichtje en zong ze zacht in het Igbo tegen hem. Ze kon niet wachten tot het kind van Chika en Kavita zou komen.

Het was nu een jaar later en Chika voelde hoe er binnen in hem iets tot stand kwam toen hij zijn pasgeboren zoon vasthield – als de plooiën van vers gegoten cement die verhardden tot een ziekelijke angst – maar hij negeerde dat. Dat waren maar verzinsels, die konden niet echt zijn. Pas de dag erna arriveerde er in Ngwa een boodschappenjongen uit het dorp om Chika te vertellen dat Ahunna de dag daarvoor was overleden. Haar hart was ermee opgehouden op de drempel van haar huis, ze was in elkaar gezakt en haar lichaam was bij haar compound naar buiten gevallen, waar de aarde haar expressieloze gezicht opving.

Hij had het moeten weten, dacht Chika toen Kavita een gekwelde kreet uitstootte en Vivek tegen haar borst klampte. Hij wist het ook wel. Hoe had dat litteken anders in deze wereld op huid kunnen verschijnen als het niet eerst was verdwenen? Eén ding kan niet op twee plekken tegelijkertijd zijn. En toch heeft hij het jarenlang ontkend, zo lang als hij kon. Bijgeloof, zei hij dan. Het was toeval geweest, die tekens op hun voeten, en bovendien was Vivek een jongen en geen meisje, dus hoe kon het ook? Maar toch. Zijn moeder was dood, hun familie was diepbedroefd achtergebleven, en nu was er een nieuwe baby.

Dat is hoe Vivek werd geboren, direct na een dood, te midden van de treurnis. Het markeerde zijn bestaan, zie je, hakte hem om als een boom. Ze verwelkomden hem in een huis dat was gevuld met verlamdend verdriet, zijn hele leven was een rouwtijd. Kavita had nooit een tweede kind gekregen. ‘Hij is genoeg,’ zei ze dan. ‘Dit was genoeg.’

Foto: een huis dat sinds zijn vertrek was ondergedompeld in rouw, weer in ere hersteld toen hij er binnenkwam.

Foto: zijn lichaam ingepakt.

Foto: zijn ontredde vader, zijn krankzinnig geworden moeder. Een dode voet met aan de binnenkant een verlepte zeester, het begin en het einde van alles.